

Гетьман А. Д. – здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0546-0498>

Кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють злочини шляхом незаконного заволодіння паспортом або іншим важливим особистим документом

Метою статті є здійснення кримінологічного аналізу особи злочинця, який незаконно заволодіває паспортом або іншим особистим важливим документом. Для реалізації мети було виконано низку завдань, зокрема: здійснено кримінологічну характеристику осіб, які вчиняють злочини шляхом незаконного заволодіння паспортом або іншим важливим особистим документом; розглянуто біологічну сутність злочинців, психологічний аспект їхньої поведінки, соціально-демографічні ознаки; розроблено їх морально-психологічну характеристику. Слушною є думка про те, що особа злочинця – це складне поняття, яке охоплює біологічні, психологічні та соціальні аспекти людини. Також акцентовано на психологічних аномаліях, їх впливі на особу та формування злочинної поведінки. У статті розглянуто соціально-демографічні та морально-психологічні характеристики злочинця, який здійснює незаконне посягання на паспорт або інший особистий важливий документ, і вплив таких характеристик на формування особи злочинця. **Методологія.** У процесі дослідження застосовано конкретно-соціологічні методи: масове опитування; вивчення документів, зокрема судових рішень і матеріалів кримінальних проваджень, що дало змогу ґрунтовніше висвітлити соціально-психологічні причини злочинної поведінки осіб, які посягали на особисті важливі документи. Шляхом використання статистичного методу було порівняно висновки, отримані на підставі результатів застосування соціологічних методів. Завдяки цьому було з'ясовано, чи є типовими й обґрунтованими закономірності, встановлені під час масових опитувань і вивчення документів. **Наукова новизна** публікації полягає в тому, що вперше запропоновано детальний кримінологічний портрет особи злочинця, який посягає на паспорт або інший особистий важливий документ, що сприятиме розробленню ефективних заходів запобігання злочинам цієї категорії, зниженню рівня злочинності та розвитку міжнародного співробітництва в зазначеній сфері. **Висновки.** На підставі здійсненого аналізу було виокремлено найпоширеніші кримінологічні характеристики злочинця, який посягає на паспорт або інший особистий важливий документ.

Ключові слова: особа злочинця; кримінологічна характеристика; психологічний аспект; соціально-демографічні ознаки; морально-психологічна характеристика.

Вступ

Особистість злочинця є однією з головних кримінологічних проблем. Вона посідає головне місце серед детермінант певного злочину та злочинності загалом і насамперед є відправною точкою під час аналізу причин злочинної поведінки й основним об'єктом профілактичного впливу з метою запобігання злочинам. Особистість злочинця відіграє важливу роль серед чинників злочинної поведінки. У криміногенних рисах особистості зосереджено негативний вплив різноманітних умов, обставин і ситуацій, у яких особа жила та виховувалася. Тому вивчення особистості людини, яка вчинила злочин, має важливе значення для ретроспективного аналізу чинників злочинної поведінки, надає можливість ґрунтовно й усебічно визначити умови вчинення злочину та справжню вину особи (Khramtsov, 2004, p. 64-65).

Мета і завдання дослідження

Метою статті є здійснення кримінологічного аналізу особи злочинця, який незаконно заволодіває паспортом або іншим особистим важливим документом. Для реалізації окресленої мети виконано низку завдань, зокрема здійснено

кримінологічну характеристику осіб, які вчиняють злочини шляхом незаконного заволодіння паспортом або іншим важливим особистим документом.

Виклад основного матеріалу

Дослідження особи злочинця посідає чільне місце в кримінологічній науці. Однією з новацій у кримінології є вивчення особистості злочинця шляхом складання його кримінологічного портрета, що відображає основні ознаки особистості злочинця. Кримінологічний портрет злочинця – описовий процес створення штучного образу конкретної людини із застосуванням соціологічних, психологічних, кримінологічних прийомів і способів для встановлення об'єктивних індивідуальних рис злочинця, якого досліджують з метою розроблення конкретних індивідуальних, групових або загально-соціальних запобіжних заходів (Matskevich, 2008, p. 1430).

З позицій кримінологічного вивчення особи злочинця очевидно, що сукупність особистих якостей, які спричиняють учинення злочину, з'являється не в момент його вчинення, а формується в процесі життєдіяльності індивіда. Важливим є те, що особисті властивості, які

позначаються на вчиненні злочину, є значущими й надалі. Хоча вони згодом і зазнають змін, проте становлять кримінологічний інтерес. Загальне поняття особи злочинця є абстрактною категорією та використовується здебільшого як робочий інструментарій у процесі здійснення наукового аналізу конкретних осіб. Дослідник С. А. Тарарухін обстоює думку, що відправною точкою під час вивчення будь-якої особи є розуміння її як цілісного утворення, сукупності всіх властивостей та якостей, що відображають взаємозв'язок і взаємозалежність особи й соціального середовища, у якому людина живе, виховується та виявляє себе. Жодна якість людини, взята окремо, не може визначати зміст поведінки, її соціальну або антисуспільну спрямованість (Tararukhin, 2004, p. 18).

На підставі загальної теоретичної бази вчення про особу злочинця кримінологи здійснили низку досліджень стосовно вивчення осіб злочинців певних категорій. Проте здебільшого ці дослідження є загальними, в яких не завжди зауважено про вивчення осіб, що посягають на особистий важливий документ. Вивчення особи злочинця, яка посягає на особистий важливий документ передбачає виявлення її специфічних рис. У кримінології існує декілька концепцій структури особи злочинця.

Ми поділяємо погляд О. Г. Кальмана щодо системи основних ознак кримінологічної характеристики особи злочинця, який виокремив таку її структуру:

1. *Соціально-демографічна характеристика* – певний статус особи, визначений належністю особи до того чи іншого класу (соціального прошарку) та групи із соціально-демографічною характеристикою (стать, вік, освіта, сімейний стан, службове становище, національна та професійна належність, рівень матеріального достатку тощо).

2. *Кримінально-правова характеристика* – спрямованість і характер учиненого злочину, наявність судимості, учинення злочину в складі організованої групи або злочинної організації, роль у злочинній організації тощо.

3. *Морально-психологічна характеристика* – спрямованість особи, система ціннісних орієнтацій, моральні якості особи, її соціальні позиції та інтереси, основні потреби, ставлення до норм моралі, рівень правосвідомості, звички; основні психічні та психофізіологічні особливості; соціальна поведінка, взаємини в колективі, сім'ї, освітньому закладі, найближчому оточенні, а також зв'язки з антисуспільним елементом та самооцінка (Ivanov, & Dzhuzha, 2006, p. 113; Kalman, 2004, p. 133).

Попри те, що деякі кримінологи пропонують інші структури, суттєво вони не різняться. Зокрема, А. П. Закалюк та Ю. М. Антонян у структурі вивчення особи злочинця виокремлюють чотири групи ознак (соціально-рольові, соціально-демографічні, морально-психологічні, кримінально-правові); О. М. Джужа – п'ять груп (соціально-демографічні, кримінально-правові, соціальні вияви в різних сферах суспільного життя, моральні, психологічні) (Dzhuzha et al., 2009).

На підставі результатів вивчення 300 кримінальних справ цієї категорії, а також опитування працівників правоохоронних органів особу злочинця, яка посягає на особистий важливий документ, можна схарактеризувати так:

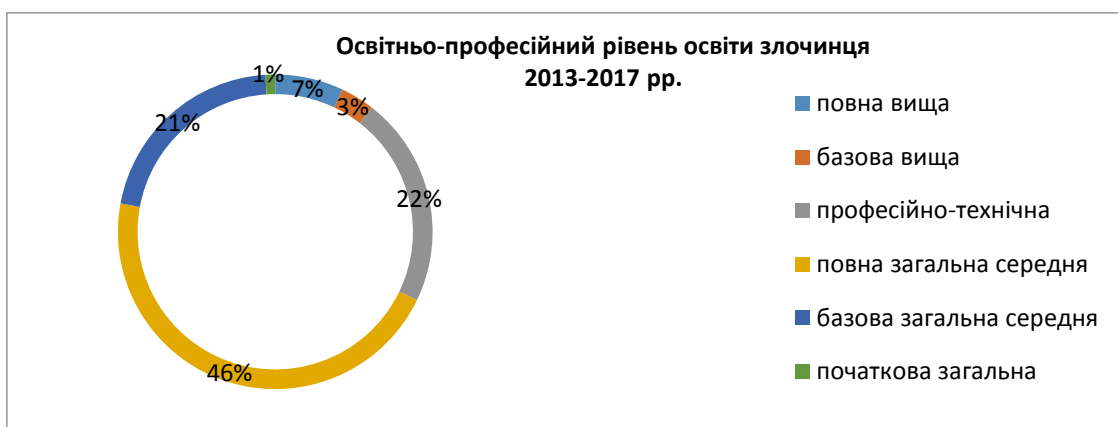
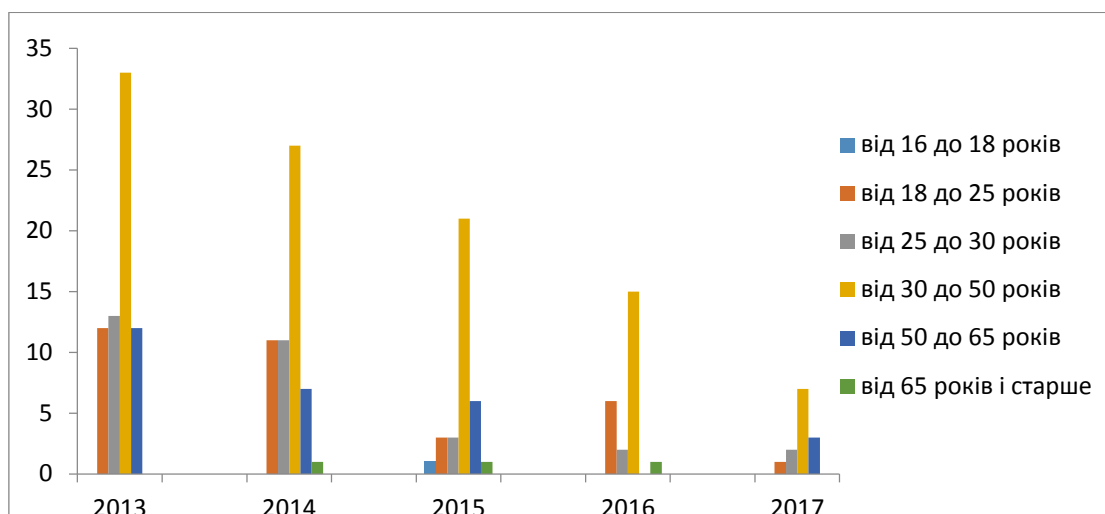
1. *За соціально-демографічними ознаками*: стать, вік, освіта, сімейний стан, місце проживання, громадянство, матеріальне забезпечення, професійна належність тощо. Ці ознаки притаманні для будь-якої особи й не мають кримінологічного значення. Проте в статистичній звітності стосовно осіб, які вчинили злочини, соціально-демографічні ознаки містять важливу інформацію, без якої неможливо сформулювати повну кримінологічну характеристику особи злочинця (Dzhuzha, 2009, p. 136).

Аналіз вивчених кримінальних справ засвідчує про те, що в 73,87 % злочинцями були чоловіки, а в 26,13 % – жінки. Особи жіночої статі зазвичай можуть допомагати в групових злочинах, учинених у змові з чоловіками.

Ще однією з ключових ознак є співвідношення осіб за громадянством і національністю: 98,49 % – громадяни України, 1,51 % громадяни інших держав (на підставі результатів вибіркового дослідження – це країни колишнього СРСР). Учinenня досліджуваної групи злочинів переважно громадянами спричинене подальшою злочинною діяльністю, на яку спрямований злочинний умисел.

Суб'єктом незаконного заволодіння паспортом або іншим особистим важливим документом є загальний суб'єкт, а тому неповнолітню особу не може бути розглянуто як правопорушника. Найбільш криміногенною стосовно вчинення злочинів, передбачених ч. 3 ст. 357 КК України, виявилася група осіб від 30 до 50 років – 51,75 % правопорушників. Майже однакову питому вагу мають представники вікових груп від 18 до 25 років (16,58 %), від 25 до 30 років (15,57 %) та від 50 до 65 років (14,07 %) ("Sudova statystyka").

Вікова група злочинців

Аналіз освітньо-професійного рівня засвідчує, що незаконне заволодіння паспортом або іншим особистим важливим документом вчиняють здебільшого особи з рівнем загальної освіти. Вивчення архівних кримінальних справ, матеріалів кримінальних проваджень засвідчує, що освітній рівень осіб, які посягали на особисті важливі документи, схарактеризовано так: мали повну загальну середню освіту – 45,72 %, професійно-технічну – 21,6 %, базову загальну середню – 21,1 %, повну вищу – 7,03 % ("Sudova statystyka").

Соціальний статус. Найвищий відсоток осіб, які вчинили злочини, передбачені ч. 3 ст. 357 КК України, ніде не навчалися та не працювали, хоча були працездатними (77,88 %). Пенсіонери становлять 7,03 % загальної кількості злочинців. Аналіз виду діяльності осіб, які вчиняли ці злочини, засвідчує, що майже однаковою є кількість робітників (5 %) і безробітних (4,51 %).

2. За кримінально-правовою характеристикою. Підвищений інтерес для складання кримінологічного портрета особи злочинця

становить аналіз попередніх судимостей, тобто за вчинення яких злочинів раніше притягали до кримінальної відповідальності. Згідно зі статистичними даними, 26,13 % осіб були засуджені за вчинення злочинів зазначеної категорії та мали незняту або непогашену судимість, з яких 61,53 % злочинців мали одну судимість, 25 % – три й більше, 13,46 % – дві. 65,38 % злочинців раніше вчиняли злочини проти власності, 19,23 % – злочини проти життя та здоров'я особи.

Отже, здебільшого особи, засуджені за ч. 3 ст. 357 КК України, учиняли переважно корисливі та корисливо-насильницькі злочини.

Лише 1,5 % злочинів, спрямованих на незаконне заволодіння паспортом або іншим особистим важливим документом, мали груповий характер і були вчинені в складі групи осіб без попередньої змови та групи осіб за попередньою змовою або в складі організованої групи. За аналізований період не було випадків засудження осіб за вчинення таких злочинів у складі злочинної організації. Окреслені дані підтвер-

джують, що злочинну діяльність здійснюють переважно одноособово.

Також слід дослідити кримінальне покарання, якому підлягали злочинці. Найбільшу питому вагу серед осіб, вироки (постанови) щодо яких набрали чинності, становлять засуджені (79,41 %). Водночас високим є відсоток тих, справи щодо яких закрито, – 20,22 %. Основною підставою для закриття справи було примирення винного з потерпілим (36,36 %). 12,72 % справ було закрито у зв'язку з дійовим каяттям. Звільнено від відбування покарання з випробуванням 30,09 % осіб, у результаті амністії – 1,85 % ("Sudova statystyka").

Найбільшу питому вагу становить призначення засудженим за вчинення злочинів за ч. 3 ст. 357 КК України такого покарання, як штраф (54,16 %), арешт (7,40 %), обмеження волі (4,16 %) та позбавлення волі на строк від 1 до 10 років (2,31 %).

Морально-психологічна характеристика особи злочинця. О. М. Джужа визначає, що до моральної свідомості особи злочинця належать світогляд, духовність, переконання, установки та ціннісні орієнтації, які порушують або негативно позначаються на поведінці злочинця, недотриманні правових норм, виборі законних засобів задоволення власних потреб (Ivanov, & Dzhuzha, 2008, p. 90-92). Цей аспект особистості здебільшого відображає ставлення особи до норм моралі й права, спосіб життя, потреби, інтереси.

Р. Мертон обстоює думку, що асоціальна (насильницька, агресивна, корисливо-насильницька) поведінка є результатом невідповідності офіційних цінностей в суспільстві та можливості їх досягнути. Важливе значення серед життєвих цінностей в обох вибірках мають здоров'я, матеріальний успіх, почуття задоволення, спілкування. Проблемність досягнення цінності здоров'я в нашому суспільстві обумовлена соціально-економічними й екологічними чинниками. Вітчизняна система охорони здоров'я частково безкоштовно забезпечує соматичне, психічне та психологічне здоров'я населення, а забрудненість повітря й інші екологічні негаразди спричиняють психологічне напруження, посилення агресії і тривоги за власне здоров'я (Shevchenko, 2012, p. 247-248).

Матеріальний успіх і матеріальна забезпеченість – це цінність, яка завжди має важливе значення, у ринкових умовах розвитку українського суспільства, коли життєвий успіх пов'язаний з рівнем споживання матеріальних благ. Проте здебільшого населення України належить до категорії бідних, їхні матеріальні можливості обмежені. Водночас зростає жорсткість боротьби за «місце під сонцем», знижується можливість

чесною працею змінити соціальний статус. Усе це відображається в психіці людини, де формуються, згідно з результатами дослідження професора М. Й. Варія, псі-програми певної поведінки, зокрема кримінальної (Somerville, 2009, p. 246).

І чоловіки, і жінки демонструють гіперпотяг до відпочинку, їхнє дозвілля одноманітне та примітивне. Втіху та фізичний комфорт отримують від їжі, алкогольних напоїв, сексу, наркотичних речовин. Учинені злочини часто задовольняють ці гіпертрофовані потреби й інтереси злочинців. Кожного року збільшується кількість засуджених, залежних від наркотичних речовин та алкоголю. Злочинці не схильні визнавати цю проблему, зберігають позитивну мотивацію до зловживання алкоголем і наркотиками, навіть до лікування ставляться формально. Проте зловживання алкоголем та наркотиками є передумовою, а не причиною злочинної поведінки, для її реалізації потрібні ще додаткові зовнішні та внутрішні складові. Бажання «жити одним днем», користуватися тим, що «потрапило до рук», не сприяє формуванню гідної мотивації особистості та в поєднанні з невмінням ефективно вирішувати життєві ситуації може призвести до імпульсивності в діях і вчинках та злочинної поведінки, зокрема (Shevchenko, 2012, p. 248).

Серед цінностей злочинців важливе значення мають такі, що спрямовані на власну вигоду: здоров'я, матеріальні блага, дозвілля та спілкування. Для чоловіків головною цінністю є визнання, можливість впливати на людей у своєму колі; для жінок-злочинниць – власна зовнішність, любов і прихильність людей. Існує також певна кількість незначущих цінностей, які злочинці вважають суто абстрактними та суперечливими стосовно наявної системи ціннісних орієнтацій. Отже, існує залежність певних цінностей від умов життя людини, оточення (Shevchenko, 2012, p. 249).

Психологічний аспект особи злочинця. Психологічні властивості часто впливають на рецидив злочинності. Зокрема, вирізняють такі психологічні детермінанти: примітивізація інтересів і потреб; орієнтація на безпосередні бажання та вигоди; закомплексованість; прагнення компенсувати низький соціальний статус, соціальну ізоляцію; демонстративність у дотриманні жаргону, традицій і звичаїв злочинного середовища, його ієрархії; озлобленість; нестриманість, неадекватність і примітивізм емоційних реакцій (Kostytskyi, 2014, p. 15).

У більшості людей з психічними аномаліями поширені нормальні психічні явища та процеси, тому вони зберігають свої соціальні зв'язки: такі особи переважно працездатні, дієздатні й осудні.

Психічні аномалії спричиняють виникнення таких рис характеру, як дратівливість, агресивність,

жорстокість, послаблюють вольові процеси, посилюють навіюваність, ускладнюють контрольні механізми. Психічні аномалії є перепорою для соціалізації індивіда, засвоєння ним суспільних цінностей, встановлення належних зв'язків і відносин, заважають певним видам діяльності, зокрема трудовій, підвищують рівень вірогідності учинення протиправних дій, ведення анти-суспільного способу життя. Психічні аномалії можуть не виявлятися, а сприйматися іншими як дивацтва, неврівноваженість, інтриганство, сутяжництво, незрозуміла жорстокість тощо. Ці аномалії за певних умов знижують рівень опору під час впливу на людину ситуації, зокрема конфліктної, криміногенної, зумовлюють перепони для розвитку соціально цінних рис, насамперед для адаптації в оточенні, послаблюють механізми внутрішнього контролю, звужують можливість вибору рішень і варіантів поведінки, полегшують реалізацію імпульсивних, випадкових, непродуманих (протиправних) учинків (Antonian, & Borodin, 1987, p. 8-9).

На підставі результатів дослідження можна сформулювати висновки щодо показників морально-психологічної характеристики особи злочинця, який вчинив незаконне заволодіння паспортом або іншим особистим важливим документом. Зокрема, це стосується вчинення злочинів у стані сп'яніння (алкогольного та наркотичного): 28,64 % засуджених на момент учинення злочину перебували в стані алкогольного сп'яніння; за шість років, які було досліджено, не зареєстровано жодної особи в стані наркотичного сп'яніння (Zahynei, 2014, p. 54).

Злочини щодо незаконного заволодіння паспортом чи іншим особистим важливим документом здійснюють: особи, які намагаються незаконно отримати громадянство або інший законний статус іноземної держави; злочинці, які хочуть приховати або змінити свою особу; втікачі; терористи; фінансові шахраї; особи, які вчиняють інші злочини (торгівля наркотиками, контрабанда, торгівля людьми).

Наукова новизна

Наукова новизна публікації полягає в здійсненні аналізу проблемних питань щодо визначення основних ключових кримінологічних характеристик злочинця, який посягає на паспорт або інший особистий важливий документ. У статті вперше було комплексно досліджено соціально-демографічні, кримінально-правові та морально-психологічні характеристики, запропоновано кримінологічний портрет злочинця, який вчинив незаконне заволодіння паспортом або іншим особистим важливим документом.

Висновки

Здійснене дослідження дало змогу виокремити соціально-демографічні ознаки осіб, які вчинили злочини, передбачені ч. 3 ст. 357 КК України. Переважно це громадяни України, особи чоловічої статі віком від 30 до 50 років – 51,75%, які мають повну загальну середню освіту – 45,72%, здебільшого працездатні, які не працюють і не навчаються, – 77,88%.

Характерною ознакою злочинності є відсоток осіб, які мали незняту або непогашену судимість, – 26,13 %. Проте 65,38 % злочинців раніше вчиняли злочини проти власності, 19,23 % – злочини проти життя та здоров'я особи.

Незначною є кількість злочинів (1,5 %), спрямованих на незаконне заволодіння паспортом або іншим особистим важливим документом, що було вчинено в складі групи осіб. Майже не виявлено злочинів цієї категорії, які були вчинені особами в стані алкогольного, наркотичного, токсичного, психотропного сп'яніння, що пов'язані з умисним здійсненням таких злочинів, де досягнення злочинного результату залежить від цілеспрямованої, підготовленої, вольової діяльності правопорушника.

Здійснений аналіз стану судимості осіб, які вчинили злочини щодо незаконного заволодіння паспортом або особистими важливими документами, дав підстави для висновку, що типовими рішеннями в справах цієї категорії є призначення покарання: штраф – 54,16 %; звільнення від покарання з випробуванням – 30,09 %; 36,36 % справ було закрито у зв'язку з примирення винного з потерпілим.

REFERENCES

- Aleksieieva, T.V. (2015). Metodologichni pidkhody do vyznachennia poniattia "osobystist zlochyntsia" yak kliuchovoho u kryminalnii psykholohii [Methodological approaches to defining the notion of "criminal offender" as key in criminal psychology]. *Problemy suchasnoi psykholohii, Problems of modern psychology*, 8. 2015. doi: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2010-8.%p> [in Ukrainian].
- Antonian, Iu.M., & Borodin, S.V. (1987). *Prestupnost i psikhologicheskie anomalii [Crime and psychological anomalies]*. Moscow: Nauka [in Russian].
- Banakh, V.A., & Banakh, L.S. (2016). Transformatsiia tsinnisnykh orientatsii molodi v umovakh kryzovoho suspilstva [Transformation of youth value orientations in a crisis society]. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii, Humanities Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy*, 64, 246-249. doi: <https://doi.org/10.30839/2072-7941.2016.67307> [in Ukrainian].

- Danshin, I.N. (1987). O metodologicheskoy roli osobennogo i otelnogo v kriminologii [On the methodological role of the special and the individual in criminology]. *Problemy pravovedeniia, Problems of law*, 48, 79-86 [in Russian].
- Davydenko, M.L. (2014). Evoliutsiia vchennia pro osobu zlochyntsia [The evolution of the doctrine of the offender]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina, Bulletin of the VN Karazin Kharkiv National University*, 18, 169-172. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2014_1137_18_45 [in Ukrainian].
- Dzhuzha, O.M. (2009). *Zapobihannia zlochynam, poviazanyim iz seksualnym nasylstvom* [Prevention of sexual abuse crimes]. Kyiv: Atika [in Ukrainian].
- Dzhuzha, O.M., Vasylevych, V.V., & Kolb, O.H. (et al.). (2009). *Kryminolohiia* [Criminology]. O.M. Dzhuzha (Eds.). Kyiv: Atika [in Ukrainian].
- Ivanov, I. (1993). Sotsialnoe i biologicheskoe v prestupnom povedenii [Social and biological in criminal behavior]. *Sovetskaia iustitsiia, Soviet justice*, 9, 25-26 [in Russian].
- Ivanov, Yu.F., & Dzhuzha, O.M. (2006). *Kryminolohiia* [Criminology]. Kyiv: Palyvoda A.V. [in Ukrainian].
- Ivanov, Yu.F., & Dzhuzha, O.M. (2008). *Kryminolohiia* [Criminology] (2nd ed., rev.). Kyiv: Palyvoda A.V. [in Ukrainian].
- Kalinina, A.V. (2017). Moralno-psykholohichni oznaky zlochyntsia-immihranta v Ukraini [Moral and psychological characteristics of an immigrant criminal in Ukraine]. *Problemy zakonnosti, Problems of legality*, 137, 132-141. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.137.94605> [in Ukrainian].
- Kalman, O.H. (2004). Zlochynnist u sferi ekonomiky Ukrainy: teoretychni ta prykladni problemy zapobihannia [Crime in the Ukrainian Economy: Theoretical and Applied Problems of Prevention]. *Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
- Khairutdinova, H.Ye.O. (2019). Kryminolohichna kharakterystyka osib, yaki vchyniaut zlochyn u sferi kredytnykh vidnosyn [Criminological characteristics of persons who commit crimes in the sphere of credit relations]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu imeni I.I. Mechnykova, Bulletin of Odessa II Mechnikov National University*, vol. 24, 2(35), 85-92. doi: [https://doi.org/10.18524/2304-1587.2019.2\(35\).186006](https://doi.org/10.18524/2304-1587.2019.2(35).186006) [in Ukrainian].
- Khrantsov, O.M. (2004). *Osobystist zlochyntsia ta praktychne znachennia yii kryminolohichnoho analizu* [The identity of the offender and the practical significance of his criminological analysis]. doi: <http://visnyk.univd.edu.ua/index.php?controller=service&action=download&download=31198> [in Ukrainian].
- Kostytskyi, M.V. (2014). Psykholohichni faktory vplyvu na osobu zlochyntsia [Psychological factors affecting the offender]. *Naukovo-informatsynyi visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danylo Halytskoho, The Scientific and Information Bulletin of Ivano-Frankivsk University of King Danylo Halytsky*, 10, 12-19. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivif_2014_10_3 [in Ukrainian].
- Matskevich, I.M. (2008). Kriminologicheskiiy portret prestupnika (teoreticheskie problemy sostavleniia) [Criminological portrait of a criminal (theoretical drafting problems)]. *LEX RUSSICA (RUSSKIY ZAKON), LEX RUSSICA*, 6, 1424-1444 [in Russian].
- Shevchenko, L.O. (2012). Tsinnisni oriiantatsii zlochyntsiiv [Value orientations of criminals]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu, Bulletin of Kharkiv National University*, 50, 246-249. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2012_1032_50_59 [in Ukrainian].
- Somerville, P. (2009). Understanding community policing. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 32(2), 261-277. URL: http://www.oireachtas.ie/parliament/media/housesoftheoireachtas/libraryresearch/spotlights/Spotlight_Community_Policing_Final_Draft_124340.pdf.
- Sudova statystyka [Forensic statistics]. *Sait "Sudova vlada Ukrainy", Site "Judiciary of Ukraine"*. Retrieved from https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka [in Ukrainian].
- Tarukhin, S.A. (2004). *Vybrani tvory* [Selected works]. (Vols. 1-3). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav Ukrainy [in Ukrainian].
- Zahynei, Z. (2014). Kryminolohichniy portret zlochyntsia, yakyi vchynyv zlochyn proty avtorytetu orhaniv derzhavnoi vlady, orhaniv mistsevoho samovriaduvannia ta obiednan hromadian [Criminological portrait of a criminal who committed a crime against the authority of public authorities, local self-government bodies and associations of citizens]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy, Scientific journal of the National Academy of Public Prosecutor of Ukraine*, 1, 51-57. Retrieved from <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2014/51-zaginej.pdf> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Алексеева Т. В. Методологичні підходи до визначення поняття «особистість злочинця» як ключового у кримінальній психології. *Проблеми сучасної психології*. 2015. Вип. 8. doi: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2010-8.%p>.
- Антонян Ю. М., Бородин С. В. Преступность и психологические аномалии. М. : Наука, 1987. 208 с.
- Банах В. А., Банах Л. С. Трансформація ціннісних орієнтацій молоді в умовах кризового суспільства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. № 64. С. 13-21. doi: <https://doi.org/10.30839/2072-7941.2016.67307>.
- Даншин И. Н. О методологической роли особенного и отдельного в криминологии. *Проблемы правоведения*. 1987. Вип. 48. С. 79-86.
- Давиденко М. Л. Еволюція вчення про особу злочинця. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2014. Вип. 18. С. 169-172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2014_1137_18_45.
- Джуза О. М. Запобігання злочинам, пов'язаним із сексуальним насильством : монографія. Київ : Атіка, 2009. 240 с.
- Кримінологія : навч. посіб. / [О. М. Джуза, В. В. Василевич, О. Г. Колб та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джузі. Київ : Атіка, 2009. 312 с.
- Иванов И. Социальное и биологическое в преступном поведении. *Советская юстиция*. 1993. № 9. С. 25-26.
- Иванов Ю. Ф., Джуза О. М. Кримінологія : навч. посіб. Київ : Паливода А. В., 2006. 264 с.

- Іванов Ю. Ф., Джу́жа Ю. Ф. Кримінологія : навч. посіб. 2-ге вид., доповн. та переробл. Київ : Паливода А. В., 2008. 292 с.
- Калініна А. В. Морально-психологічні ознаки злочинця-іммігранта в Україні. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 137. С. 132–141. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.137.94605>.
- Кальман О. Г. Злочинність у сфері економіки України: теоретичні та прикладні проблеми запобігання : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2004. 430 с.
- Хайрутдінова Г. Є. О. Кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють злочин у сфері кредитних відносин. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*. 2019. Т. 24. Вип. 2 (35). С. 85–92. (Серія «Правознавство»). doi: [https://doi.org/10.18524/2304-1587.2019.2\(35\).186006](https://doi.org/10.18524/2304-1587.2019.2(35).186006).
- Храмцов О. М. Особистість злочинця та практичне значення її кримінологічного аналізу. 2004. URL: <http://visnyk.univd.edu.ua/index.php?controller=service&action=download&download=31198>.
- Костицький М. В. Психологічні фактори впливу на особу злочинця. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2014. № 10. С. 12–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivif_2014_10_3.
- Мацкевич И. М. Кримінологический портрет преступника (теоретические проблемы составления). *LEX RUSSICA (РУССКИЙ ЗАКОН)*. 2008. № 6. С. 1424–1444.
- Шевченко Л. О. Ціннісні орієнтації злочинців. *Вісник Харківського національного університету*. 2012. Вип. 50. С. 246–249. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPC_2012_1032_50_59.
- Somerville P. Understanding community policing. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*. 2009. No. 32 (2). P. 261–277. URL: http://www.oireachtas.ie/parliament/media/housesoftheoireachtas/libraryresearch/spotlights/Spotlight_Community_Policing_Final_Draft_124340.pdf.
- Судова статистика. *Судова влада України* : [сайт]. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka.
- Тарарухін С. А. Вибрані твори : у 3 ч. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2004. Ч. 1 : Юридична психологія. Мотивація злочинної поведінки. 212 с.
- Загине́й З. Кримінологічний портрет злочинця, який вчинив злочин проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 51–57. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2014/51-zaginej.pdf>.

Стаття надійшла до редколегії 07.02.2020

Hetman A. – Postgraduate Student of the Department of Criminology and Criminal and Executive Law of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0546-0498>

Criminological Characteristics of Persons who Committing Crimes Through Unlawful Possession of a Passport or Other Important Personal Document

The **purpose** of this article is to criminological analyze the person of the offender who unlawfully seizes the passport or other personally identifiable document. To accomplish this, the following tasks have been accomplished, namely the criminological characterization of the perpetrators of the crimes through the misappropriation of a passport or other important personal document. In particular, the author examines the biological nature of criminals, the psychological side of their behavior, socio-demographic characteristics, the moral and psychological characteristics. The author's opinion is true that the identity of the offender is a complex concept that includes both biological, psychological and social aspects of the person. Particular attention is paid to psychological anomalies and their impact on the individual and the formation of criminal behavior. The article deals with the socio-demographic and moral-psychological characteristics of the offender, who commits an illegal encroachment on a passport or other important personal document and the influence of such characteristics on the formation of the offender's personality. **Methodology.** In the course of the research specific sociological methods were used: mass questioning and examination of documents, including court decisions and materials of criminal proceedings, which made it possible to penetrate more deeply into the social and psychological causes of criminal behavior of persons who violated personal important documents. The statistical method made it possible to compare the conclusions drawn from the sociological methods, which helped to determine whether the regularities established in the mass surveys and study of documents are typical and justified. The **scientific novelty** of the publication is that for the first time a detailed criminological portrait of an offender has been offered, encroaching on a passport or other personally identifiable document, which will further help to develop effective measures to prevent crimes in this category, reduce crime rates and develop international cooperation in the field. **Conclusions.** Based on the analysis, we were able to identify the prevailing criminological significant characteristics of the offender who encroaches on the passport or other personally identifiable document.

Keywords: personality of the offender; criminological characteristics; psychological side; socio-demographic characteristics; moral and psychological characteristics.